
a keddi feljegyzésekből

TOLNAI OTTÓ

Tizenegy (11) éves koromban lettem menyasszonnyá. Ez minden. Meg az, hogy ma is kedd van. És itt abba kellene hagynom. De nem hagyom abba, mert meg magától. Mint a motyogás. Mint a tyúkok kotyogása. Mint minden.

Hetvenéves vagyok, és még ma is ujjal mutogatnak rám az emberek: a tizenegy (11) éves menyasszony! Nem, nem járok közéjük, de leült, elolvadt a vályogfal, és belátnak, be, ide a kuckóba is. Rossz, hogy nincs már meg a fal. Igaz, sarkammal szeretem nyomkodni az olvadt vályogot. Különösen, ha kevés benne a pelyva. Hiába töröm a fejemet, nem tudom megmondani, mikor olvadt el. Innen nem látni az egészet. Az egészet csak akkor láthattam, ha átmásztam az almáriumra. Innen csak a felét láttam. Ezt a felét állandóan szemmel tartottam, és mégsem láttam, mikor ült le, mikor olvadt el. Pedig az esőket mindig végignézttem, az első csöpptől az utolsóig. Még az a szerencsém, hogy errefelé nemigen mászkálnak. Már a májfoltos hadonászó alakja sem tűnik fel délutánokint. A hórihorgas Lepa meg, aki a fal felett is belesett, eldőlt, el, mint a falhoz támasztott meszelő . . .

A halál, már a halálom, itt van velem a konyhában. A kemence púpján tudom legjobban kitapogatni. Néha még nyáron is elemelek egy-egy kéve szarat, és befűtök. Nagyon nehéz betuszkolni ezen a kis ablakon. Tíz évvel ezelőtt még én is nehezen fértem be. De aztán egy napon, észre sem vettem, hogy mikor, már fogózkodás, erőlködés nélkül befértem, kiléphettem az almáriumról. Ujjaim alatt beszakadoznak a vékony mézsrétegek, ám nem csak az ujjaim alatt, sokszor már a tekintetemtől is. Talán már meg sincs a púpja, mint egy megkövesedett buborék, szét-pukkadt, és én valami mást tapogatok, valami máshoz dörgölődök, valami mást fűtök. Engem már valami más melegít. Sokszor csodálkoztam, miért érzünk forróságot, ha jéghez érünk. Most már csodálkozásomon cso-

dálkozom. A tejesbögre sárgára kopott porcelánja is a halál, halálom. Ha tejért megyek, kötőnyembe rejtem a bögrét, átmászok az almáriumra, kilépek az ablakon, és beesonok az istállóba. A tej erős sugara, az ujjaim, az ajkaim meg, amíg megvoltak, a fogaim reszelhették le a bögre zománcát. Olyan, mint a csont. Mostanában már nem megyek tejért, csak így üresen emelgetem a bögrét. Most a bögre iszik. És az óra is a halál, az óra, amely már nem csillog, nem mutat, nem mutat semmit, vagy pontosan a semmit mutatja. Elveszett a csavarója, és a harapófógóval kellett felhúzni, beigazítani. A harapófógó is elveszett. Jó óra volt. Szerettem szidolozni. Néha még megroppan. Az én csontjaim ropognak, töredeznek így. Szeretek hallgatózni. Most is hallgatózom... És az almárium is a halál, a halálom, amire, ha ki akarok szökni, mindig átmászok, és érzem, ahogy talpam alatt besüpped. Amikor visszaérek ide a kuckóba, lábujjaim közül port kaparok, a szű virágporát, a halál, a halálom virágporát. Mert néha szép. Mert néha virág. És a szemüvegem is. És a légy is. Az előbb összenyomtam egyet. Tele volt ganéval. Mert néha meg mintha éppen a gané fojtogatna. A lakodalom előtti napon apám kitisztította a latrinát — ma sem értem, miért. És a gyűrűm is, amit ismét előkerestem az almárium fenekéről. És az összetört gipszfeszület is. Akár a mozsárban tört csont...

Ezért akarom leírni a tizenegy (11) éves menyasszony történetét, vagy valami hasonlót, valami hasonló miatt... Ezért meg azért is, mert nem szeretném, ha ujjal mutogatnának a síromra: a tizenegy (11) éves menyasszony! Nem szeretném, ha a túlvilágon is megszólnának. A túlvilágon pihenni szeretnék. Pihenni se, még csak pihenni se, hiszen már ötven éve pihenek. Ez a kuckó kényelmesebb a koporsónál. Igaz, kiskoromban nagyon utáltam, mert mázolás után sosem volt szabad lemenni.

Könnyű lesz leírni azt, amit le akarok írni, mert számtalanszor meggyóntam már a plébánosnak. Ha gyónni megyek, mostanában már nem nagyon megyek, átmászok az almáriumra, és kilépek az ablakon. A plébános is nagyon megöregedett már. Mindig mást meséltem neki, más részletet dagasztottam, de gyónás után mindig ugyanazt az adagot mérte ki rám, mindig ugyanazt az adagot kellett elimádkoznom a Lourdes-i Szűz Mária oltáránál, amit még az a műasztalos faragott, aki gipsszel olyan ügyesen tudta utánozni az ürülék formáját. Könnyű lesz, mert csak néhány napról van szó. E nem nagy anyagot lassan már én is olyan ügyesen formálok, mint a műasztalos a gipsz-ürüléket...

A vőlegény (fényképe megsárgult, elkallódott, már nem is emlékszem rá) az esküvő után néhány napra bevonult, bevonult szegény, és meghalt, meghalt szegényke, fiatalon, én pedig még hetvenévesen is tizenegy (11) éves menyasszony vagyok. Az iskolában szűrtünk bogarakat úgy gombostűre, mint ahogy szegénykém gombostűre szűrt engemet. Nem a (nászéjszakán, nem, hiszen én nem is tudtam, mi az, ő mintha tudta volna, megmagyarázták neki a legények, de ő sem tudta igazán, és nem is tudhatta meg, én pedig, én pedig azután megtudhattam, megtudtam, és ismét elfelejtettem, elfelejtettem, úgyhogy most már én sem tudok semmit, semmit, mint ahogy ő sem tudhatott meg semmit, semmit. Igen, csakhogy azok a gombostűre szűrt bogarak egy-két év után

elkallódtak, én pedig még hetvenévesen is itt vergődöm, már ötven éve lesz, ebben a konyhában tizenegy (11) évesen, és nem merek lemászni a kuckóból, mert fel van mázolva. Ha ki akarok szökni, előbb átmászok az almáriumra. A nászéjszaka után sem történt semmi, mert inkább az ágy alatt vagy itt a kuckóban aludtam, aztán meg ismét apám és anyám között.

A lakodalom, az érdekes volt. Amikor csak tehettem, a szalmakazal mögött játszó gyerekekhez szöktem. Velük öntöttem ricinust a lakodalmi levesbe. De mégis, a legfurcsább a lakodalom napjának hajnala volt.

Kedd.

Mindig kedd van. Nem tudom, miért van mindig kedd.

Mi az, hogy kedd?

A keddet, azt részletesebben szeretném leírni, ha nem is tudom, mi az, ha nem is tudom, mi történt, mi történik kedden. Ha nem is tudom, mit akarok leírni, azért le akarom írni.

Valaki kinyitotta a nagykaput. A kutya nem ugatott. Előző nap elveztettem az ómamához, hogy ne lábatlankodjon a nagy sürgés-forgásban. Éppen amikor a sintérek megérkeztek, akkor veztettem el. A kutya megérezte a sintéret, és örült, hogy az ómamához megyünk. Disznóvágás előtt is mindig el kellett vezetnem az ómamához. De disznóvágáskor én is mindig az ómamánál maradtam. Most vissza kellett jönnöm. Rám parancsoltak. Nem ugatott a kutya, de a kapu nyikorgása felébresztett. Eső után néhány napig csikorog a nagykapu. Már évek óta nem nyitotta ki senki, de most is csikorog, ha átnedvesedik. Csak most csikorog igazán. Nekem. Most nem nyilik, csak csikorog . . .

Fogalmam sem volt, mi fog majd történni velem, de nagyon nyugtalanul aludtam. Feltérdeltem az ágyban (az ágy itt volt az almárium helyén), és az ablaküveghez nyomtam a homlokomat. A sárgavásznon hálóing volt rajtam. Anyám minden mást kimosott. Féltem, elárulom meztelenségemet, de az éjszaka forrósága után jólesett a hideg üvegre tapadni. Az udvar még sosem tűnt ilyen valószínűnek: a kerítés rozsdás szögei, a vékony téglák, a porcfű, hátul a gané, a topogó, kotyogó állatok, minden. Minden verejtékezett.

Negyven év körüli ember jött be. Még sosem láttam. Nincs kizárva, hogy akkor a faluban élt, de egészen biztos, hogy idegen volt. Kopott, zsíros katonazubbonyán rézgombok csillogtak. Fűrész volt a vállán. Az udvar közepén levő hatalmas eperfához ment. Mezítláb volt. Látszott, úgy feküdt le, hogy nem mosta meg a lábát. Én sem mostam lábat már néhány éve. Ha meghalok, akkor se mossák meg a lábamat. Felül megmoshatnak, meg alul is, de a lábamat, azt ne piszkálják. A túlvilágon sem akarok lábat mosni. Egyszerűen, nem akarok. Nincs ebben semmi különös. Ómamának, láttam, betették koporsójába lábmosó-tégláját. Szerettem azt a téglát. Csak nem szerettem vele lábat mosni. Ő nagyon szerette mosni a lábát. Ő a túlvilágon is mosni akarta a lábát. Más sem csinált egész életében, mint a lábát mosta, piszkolta, mosta. Én meg csak piszkolom. Piszkoltam. Hetven év után már nem piszkolódik az ember lába. Hetven év után már kopni kezd, és a piszok is lekopik. Ha kilépek az ablakon és valami megzavar, még ma is felkapaszkodom az eperfára, és ott gubbasztok, eszegetek. Ha elcsendesedik, hintázok. A hintázás is

koptatja a lábamat. A sarkam ugyanolyan, mint az ómamáé, pedig én sosem mosom.

Levette válláról a fűrész. Úgy vette le, mint ahogy a zenészek veszik le a citerát.

Ahhoz, hogy felhúzhassák az esküvői sátrat, le kellett vágni néhány lehajló, karvastagságú ágat. Pipiskedve először azt vágta le, amelyiken a hintám lógott. Aztán meg azt, amihez a szárítókötelet kötöttük. Az udvar friss fűrészporral szóródott tele. Lefűrészelt három-négy ágat, majd leguggolt közvetlenül ide, a konyhaablak alá, pihenni. Homlokomat mint-ha az ő kopaszodó, zsirosan csillogó, sötét tarkójára nyomtam volna. Minden figyelt és még jobban verejtékezett. Azt leshették, melyikük kerül majd sorra. Egészen összeragadtunk. Nem mertem megmozdulni, féltem, felébrednek a szüleim. Amikor felállt, elhántam magam. Egy darab szalonnát vettem elő zsebéből, sokáig simogatta vele a csillogó fűrészlapot, majd ismét lefűrészelt néhány ágat, összekötözte őket, és ugyanolyan csöndben, csak a kaput csikorgatva, eltávozott a nyalábbal. Az egyik téglán ott maradt a lábnyoma. Ha átmászok az almáriumra, látom azt a téglát. Valamivel sárgább a többinél. Van néhány piros és egészen fehér is. A fehérekről már lekoptak az évszámok. Mikor kopnak majd el egészen a téglák? A túlvilágon olyan téglák lehetnek, amelyek már egészen elkoptak. Ómamám mindig befalazta a dedámat az alsókonyhába, mert ha elment, hetekig nem jött haza. Mindig azt mondta, azért nem bírt hazajönni, mert a Kőrösön elállta egy tehén az útját. Ómamám elhitte neki, de azért befalazta. Meglehet, dedám valóban igazat mondott. Erre sosem gondoltam. Már az alsókonyha is leült.

Többé sosem láttam azt a favágót. Átmászok az almáriumra, és kilesek. Néha úgy érzem még most is ott guggol az ablak alatt. Senki sem hordott ilyen zubbonyt a mi falunkban. Gallérja alatt, a hátán egy kis zöld gomb volt. Mire szolgálhatott? Szeretem azokat az embereket, akik guggolva pihennek. Én csak az éjjeli fölött szoktam guggolni. Az éjjeli is megkopott már, akár a tejesbögre: olyan mint a csont. Egyszer, egy kötényre való apró macska- és galambkoponyát piszkáltunk ki a templom esőcsatornájából.

Másodszor akkor hánytam, amikor feljött a nap. Harmadszor, amikor elszédültem a táncolásban...

A háború után kinőttek az eperfa ágai és apám (megsebesült) ismét felkötötte a hintát. Örült, hogy a háború után ismét kislánya lehet. Sokat hintáztam, különösen azokon a napokon, amikor anyám kimosta az alsóneműmet. Éjszaka átmászok az almáriumra, és kilépek az ablakon: hintázni. Sarkam egészen lekopott.

Aztán sokáig nem történt semmi. Csak a tánciskolában kezdtek ismét mutogatni utánam a lányok szülei: a tizenegy (11) éves menyasszony!

A tánctanárral feküdtem le először (illetve másodszor) és másodszor is (illetve harmadszor), mert jó néhány évig mindig újra beiratkoztam a tánciskolába. A tanár szépen összeütötte előttem lakkcipős sarkát. Ötven év körül volt már — de olyan okos. Több nyelven is beszélt, vagy legalábbis sok-sok idegen szót tudott. Kicsit már sárgult. Valamitől száradni kezdett ő is. A nyaka elvékonyodott, erekkkel húrozódott fel. A feje hófehér inggallérjába csúszott. Nehéz és mégis kellemes illatú hajolajat

használt. Olyan volt a feje, mint a gesztenye nagy, gyantás rügye. Ráragadt, a szó szoros értelmében ráragadt az ember tekintete és nemcsak a tekintete. Meg az is tetszett, hogy sok-sok faluban járt. És fiatalkorában versenyzett. Engem választott ki, ha versenyszámát be akarta mutatni. Kis menyasszony, mondta, és néha hajnalig korcsolyáztunk vele az olajos padlón. Később, már egészen öregen, ismét megjelent a faluban. Azt mondják, rőszeg embereket táncoltatott a kocsmában. Nem keresett meg. Nem baj.

Azután a medvetáncoltatóval, meg a plébánossal feküdtem le. A faluban persze azonnal azt kezdték sugdosni, hogy a tizenegy (11) éves menyasszony a medvével is lefeküdt. Engem is megzavart ez a pletyka, mert ittam egy kicsit. Amikor először a fülembé jutott, hosszú évek után ismét hánytam. Többé senkivel sem feküdtem le. Elég volt magamnak, meg a halálnak, halálomnak.

Ha medvetáncoltató érkezik a faluba, a gyerekek bezörgetnek a nagykapun, és szinte látni vélik, ahogy felöltöm menyasszonyi ruhámat...

Itt a kuckóban, a suba alatt találtam ezt a bibliát, amelybe most ilyen jót írogatok. Csak már ennek is töredeznék a lapjai...

A vékonyra kopott téglák közé szorult porcfübokrocskákkal valami baj van; évről évre mind nagyobbak a sajtjaik. Csak nemrégén ijedtem meg tőlük, azelőtt naponta álmásztam az almáriumra és kiléptem és teszedtem a kötényemet papsajttal. Most már szinte azok is belesnek az ablakon. Félek tőlük, pedig nehéz lesz nélkülük. Úgy éreztem, megszüntetik a hascsikarást. Meg a kerítéstől is félek. A fecskék is úgy csöpöggetik a fészüket, hogy már-már behajolhatnak az ablakon. Mit bámulnak rajtam? De a ló meg a tehén, szerencsére, már felfordult. Már nem hallom a dobogást. Amióta nem hallom a dobogást, a föld sem létezik már. A tyúkokat elhordták a görények. Vagy még a kutya szedhette szét őket. A kutya elment. Jól tette.

Három éve lesz már, hogy a Lepa (azért hívják szépnek, mert csúnya) említést tett a kecskésről. Ha jól emlékszem, azt mondta, hogy rádőlt a ház vagy valami ilyesmit. Nem mondtam neki semmit, de gondolkodni kezdtem. Nemsokára a Lepa is eldőlt. Lepának, a csúnyának, szép halála volt. Fűvet szedett a tyúkoknak az árokparton. Az első tavaszi fűvet szedte, mintha csak a tavasz, a meleg felé akart volna kaparni körmeivel. És belegurult az árokba. Hosszú volt, mint az árok. A vizek később behúzták a híd alá.

A kecskésre (mert én is csak így hívom: kecskés, ahogy a csúnyát Lepának, engem meg tizenegy éves menyasszonynak hívnak) még emlékszem mint kisgyerekekre is. Azt beszéltek, hogy a kecskével él, és közben rajzol — szépen rajzol, nem is rajzol, kapar a papirosra, mint ahogy én kaparok a bibliába.

Gondolkozni kezdtem.

Mert hát a tyúkmászót is ismertem. Meg a Szent Ferikét, meg a piócásat is, aki piócákat rakott a szoknyája alá. Meg a kuttyásat, meg a sró-

fosat is, aki srófot csavart az izéjére, és úgy kellett lefűrészeltetni a kováccsal. Meg a szőrös szájút, meg a homokosat is. Meg a sörösüveget, meg a májfoltosat is. A májfoltosat ismerem legjobban.

Délelőtt mindig elhaladt mellettem a bódénál. Nem vagyok én májfoltos, hajtogatta, és gyorsan, kétségbeesetten evezett a kezeivel. Délután a postánál találkoztam vele. Nem vagyok én májfoltos, mondta felcsapta hosszú haját. A Helyi Iroda előtti agavénál fordult. Nem tudom, mikor és hogy került ide ez az agavé. Már egészen mély járata volt az agavé körül. A májfoltos, állítólag, látta az agavé nagy, vörös virágát is. Az agavé minden ötven évben virágzik. Vagy csak a kezét hasíthatta fel a túske? Nem vagyok én májfoltos, kiáltotta minden egyes alkalommal az agavé felé.

Nem volt májfoltos a májfoltos, de májfoltos volt, mint ahogy a kecskés kecskés, a tyúkmászó tyúkmászó, a piócás piócás, a szőrös szájú szőrös szájú volt, mint ahogy én is tizenegy éves menyasszony vagyok. Ezen gondolkodom, amikor átmászok az almáriumra. Meg amikor éjszaka hintázok, akkor is. Mert éjszaka mindig átmászok az almáriumra, és kilépek. Hintázok. Jó hintázni, mert már csak a levegő nem a halál. Éjszaka mindig átmászok az almáriumra.

Most abba hagyom, mert nem tudom, hogy hogy folytassam, meg töri az ujjamat a ceruza, meg sötét is van már. Átmászok az almáriumra, kilépek, és hintázok. Nem tudom, hogy elmondtam-e, amit el akartam mondani. Nem hiszem. Gyónás után sem tudtam soha, hogy mit gyóntam meg, és mit nem. Nem baj, ha nem mondtam el. Vagy baj. Nem tudom.

Átmászok az almáriumra.

Az eperfán mind több a szücsgomba. Ha napközben mászok át az almáriumra és felkapaszkodom a fára, a szücsgombákon pihentetem a lábamat. A szücsgomba nem koptatja a sarkamat. Sötétsárgára festi. Annak a katonazubbonyos alaknak is befesthette a talpát a fekete eper.

Átmászok az almáriumra, és hintázok, mert már nem dobognak a lovak, mert már nincsen a föld, csak a levegő van. A levegő még nem a halál, a halálom.

Átmászok az almáriumra. A hintáról jól látom az elolvadt fal fehér dombját. A ház is leül majd. A kecskés háza is leült, elolvadt. A puha dombok között hintázom.

Átmászok az almáriumra, kilépek, és hintázok.

Átmászok.

Kedd van.

Kedd volt.

Holnap kedd lesz, és már hajnalban itt fog guggolni az ablaka alatt. És átmászok az almáriumra. Az ablakkeretben nincsen üveg. Jó, hogy kiesett, mert már a piszkos üvegtől nem tudnám, mikor világosodik ki a kedd és mikor sötétedik el, mikor kell átmásznom, mikor kell átmásznom az almáriumra és kilépnem. Átmászok az almáriumra. Ha beszakad, akkor majd végre behatolhatok a legfelső fiókba is. Minden más ott lehet. Ami nincs, az ott van a fegfelső fiókban. A világ néhol még egy csomóban van. A tarkója fényes, kifényesedett a levegőtől, meg valamitől, ami belülről fényesítette. A bőr is kifényesedik, mint a csont. Így történhetik, hogy a bőr már nem nyúlik tovább, a csont meg még

nő vagy nem nő, csak az eresztékeket szétnyomja valami, és az elpatlant erecskék elpiszkolják a bőrt. Nem vagyok én májfoltos, kiáltotta át naponta a falon. Nem láttam innen, és mégis láttam evező alakját. Láttam, hogy nem májfoltos. Láttam, hogy a májfoltos. Májfoltos. A másállapotosak ilyen májfoltosak, mint ő... A Lepa, az át is lesett. Láttam, hogy a Lepa. A csúnya Lepa. Olyan volt a haja, mint amikor fiúra nyírnák az öregasszonyokat, ősz öregasszonyokat, legtöbbször az utolsó fürdetéskor, hogy ne zavarjon a haj, ne kelljen fésülni. Olyan volt, mint egy tövig kopott meszelőkefe. Ha a konyhát meszeltük, előbb mindig kiszedtük a szögeket a falból. Azzal a harapófogóval, amellyel az órát igazítottuk. Mindig este határoztuk el, hogy kimeszelünk. Mész mindig volt a házban. Egész verem. Most is lefejtem a meszet a falról, és eszegetem, mint a tyúkok. Én a kemence forró púpját szerettem meszelni, ómama a földet. Attól féltünk, hogy az udvart meg a kocsiutat is kimeszeli. Csak a feszület szögét nem húztuk ki, és az borzasztóan megcsupálta a kezét. Kampós szög volt. Most is csupa szörszál a szög körül. A Lepa hajszálai is ilyenek voltak, ilyen meszesek. A gipszfeszület hirtelen elengedte a madzagot, és lecsúszott. Először úgy tűnt, olyan gyorsan, hogy nem is láttam. Éppen csak arra kaptam a fejem. Aztán észrevettem, hallottam, láttam, leütött néhány mézszemcsét, ledörzsölt néhány szörszálát. Mielőtt a földre esett volna, talán a mézszemcsék ellenállása miatt vagy magától, kettévált. Nem láttam, hogy kettévált. De mintha láttam volna. Nagyon kitágulhattak már a pórusai, annyira, hogy egyszer csak elengedte a beöntött madzagot, elengedte, szétengedte magát, mintha csak egyszeriben vége szakadt volna a feszülésnek. A csöpp gipszkezek megelégtették a görcsöt, és elengedték a gipszszöveget. Mintha csak a kereszt is megelégtelte volna, hogy kereszt. A kis gipszgerendák elengedték egymást. Nem látszottak az arcvonásai, a gipszcsomó dudorai, repedései jelezték a szenvedés vonásait. Egy mogyorónyi gipszcsomó szenvedései... Pedig sokszor megsirattam ezt a szenvedő gipszmogyorót. A templomcsatorna papírkoponyáira emlékeztetett. Látszik a horzsolás csikja a falon. A kecskés papirosain látszottak ilyen horzsolások. Egyszer voltam a kecskésnél, és láttam a papirosait. Bűz volt nála. A kovácsnál meg még nagyobb volt a bűz. Ott játszottam a fészterben, amikor hozták a srófosat. Sikított. Mintha az a hatalmas bőrfújató fújta volna a bűzt. Mintha egy óriási görényt tapostak volna. Közvetlenül az almárium innesső lábánál ért földet a kettévált gipszfeszület. Talán ezért is kell mindig átmásznom. Nem akarok a feszületre taposni. Meztláb. Meg azért is, mert fel van mázolva. Nincs bemeszelve, de fel van mázolva. A túlvilágon ne legyen felmázolva. Ezt is kérem. És ebben sincs semmi különös. Mintha morzsából öntötték volna az almárium lábához, a fal tövébe a gipsztörmelékét. A gipszfeszület törmelékét. Hol van a mozsár? Nem tudom. Hol a ruhám? Nem tudom. Az almárium felső fiókját nem bírom kihúzni. Bedagadt, megvetemedett, vagy az is meglehet, hogy be van zárva. Hol a kulcs? Nem tudom. De az is meglehet, hogy annyira tele van tömve, hogy nincs erőm kihúzni. A mozsár súlyos. Hol van a mozsár? Nem tudom. Apám elszedte tőlem a csatorna csöpp koponyáit, a mozsárba öntötte őket, és megtörte. Nagyokat. Nagyon nagyokat ütött. A föld is zuhogott, döngött, mint a lovak lábai alatt. Akkor még volt föld. Nagyon volt föld. A mozsár is döngette. Meg a lovak is. Meg a budák is. Meg minden. Sokszor még magától is dön-

gött. Most már nincs föld. Látom az eperfa gyökereit. Rozsdások, szakadoztak, mint a kompkötél. Hallom, ahogy apám törí a csöpp koponyákat. Állandóan törí. Csak a földet nem döngeti. Föld nincs. Hallgatózom. Szeretek hallgatózni. A mákszemeknél, a nullás lisztnél is apróra törte. Csak az első ütéseknél ropogott, aztán nem. Aztán omlott a csont, mint ez a papír. Meg a kecskés papírja. Meg minden. Kiöntötte a tyúkoknak. A tyúkok tovább örölték. Mindig én vágtam fel a zúzát, én fordítottam ki. Később a kutya harapta át a zúzát, a görényeknek nem kell a zúza. Ők a vérből szűrnek ki mindent. Néha hallom a káfogásukat. Emlékszem, a hátsó udvarban, a meszes verem mögött ástam, és görényfészekre akadtam. A lyuk egy tágas gödörben végződött. A görények nem voltak ott. De a lyuk tele volt békával. Alig mozogtak. Sérüléseket, kis vörös lyukakat fedeztem fel zöld foltos hátukon. A gerinc tájékán. A görények átharapták a gerincüket, hogy ne bírjanak elsökni. Így élő húst tárolhattak éléskamrájukban. A kutya elment. Ezt már mondtam. Azt is, hogy jól tette. Megérezte, pontosan megérezte, hogy már nincs mit őrizni. Mert ha nincs mit enni, őriznivaló sem lehet már. Szörnyű lehetett neki, amikor erre rádöbbenett. Mert valami nagyon pontosan megérezhetett, megérthetett. Kirohant a vályogdombon át. Pedig egykor még hogy ragaszkodott hozzám. Hogy ragaszkodott akkor is, amikor a sintérek elől elvezettem az ómamához. A ledörzsölt szőrszálak is ott vannak a gipszhalmazon. Belepte őket a por. Milyen nagy a por. Meg a búz. Meg minden. Meg semmi.

A fal elolvadása után már többé nem vezetett errefelé a májfoltos. A Lepa is eldőlt, elolvadt a híd alatt. Azon a tavaszon, mert mégiscsak, azt hiszem, tavasszal ült le a fal, tavasszal szoktak leülni a falak, leülni örekre az öregek, sok mindent elolvasztott az eső. Az udvar kövei sem voltak soha olyan olyan tiszták. Csak az egyikken feketétllett még valami folt. Arra a téglára esett az a nagy fekete eper, amelyet széttaposott a katonazubbonyos. Megismerném a talpáról. Meg a tarkójáról. A túlvilágon is. Az ómamám sarkát is megismerem majd messziről. Ómamám sosem kerülte ki, mint én sántikálva, a fekete eperszemeket. Sorra széttaposta őket (a pálinkámat, dühöngött apám), hogy estefelé sokáig, nagyon sokáig dörzsölhesse talpát, sarkát a kisdézsában. Azok lehettek a legboldogabb órái. Már egészen besötétedett, és ő még akkor is ott görnyedezett. Csak a kő és a kemény bőr harsogása, a víz időnkénti csobbanása hallatszott... Akik e betűcskéimet olvassák (én meg én meg én meg én sem), jól hallhatják ezt a harsogást, meg a gipszfeszület horzsolódását a falon, meg a kecskés kaparását, meg mindent. Meg semmit. Igen, meg semmit.

Átmászok.

Át az almáriumra.

Át bírok-e még mászni?

Át bírok-e még mászni az almáriumra?

Az én hátamon is ott lehetnek azok a sérülések, azok a kis vörös lyukak. Az én gerincem is át van harapva már? És csak mondom:

Átmászok.

Át az almáriumra.

Meg az ómamám hátán is ott lehettek azok a sérülések, azok a kis vörös lyukak. Az ő gerince is át volt harapva? Át van harapva. A túl-

világról sem tud elmászni. Meg a kecskés, meg a Lepa, meg a májfoltos hátán is ott lehetnek azok a sérülések, azok a kis vörös lyukak. Az ő gerincük is át van harapva. A Lepa, a csúnya Lepa, szép, hosszú, hosszú gerince is át van harapva. Meg a májfoltosé is. Azért forgolódott végül már csak az agavé körül. Az agavé, ha kivirágzik, az a halál, a halálom. Az a túlvilág. Nagy tenyérenyi vörös virág.

Átmászok.

Át.

Ott a mozsár. Szerettem szidolozni. Az ölembe fogtam, és döngött a föld. Meg minden. Csak a mozsarat szerettem az ölemben fogni. Amikor anyám kimosta az alsónemümet. Megrepedt. Megpántolta a kovács. Ott voltam, amikor hozták a srófosat. Sikított. Az inasok az óriásgörényt taposták. Ott a mozsár. Meg a stoppológomba. A stoppológomba éppen olyan, mint az ómama sarka. Olyan. Mert az ómama sarkán végül már nem volt bőr, nem volt hús. Az ómama sarka végül már csak csont volt. Olyan, mint a stoppológomba. Végül már a csontot dörzsölte. Fényesítette. A kisdézsza abroncsai is leugrottak a bordákról. De ő csak tovább dörzsölte a sarkát a szétnyílt, mohás bordák felett. A eperfa alatt. Az eprek, a nagy fekete eprek már nem csobbantak a sötétben, de ő csak tovább dörzsölte. Talán már egészen a térdkalácsáig kopott a lába. És a térdkalácsát dörzsölte. A térdkalácsa is olyan volt, mint a stoppológomba. Meg végül már a feje is. Akár a Lepa feje. A stoppológomba is ott van az almáriumban. Meg a mozsár. Meg a köldököm egy kis sárga rongyba csavarva, meg az első hajam, piros masnival átkötve a DDT-s dobozban. Az első hajam olyan volt, mint a Lepaé.

A Lepa ott van a híd alatt.

Átmászok.

Átmászok az almáriumra. És kilépek.

Hintázok.

A hintán nem szúr koponyámba a gerincem. Át van harapva. Meg a plébánosé is át van harapva. Meg a szőrös szájú gerince is át van harapva. Már nem gondolkodom ezen, ha átmászok. Nem mászok át. Át van harapva a gerincem. Min törik a fejüket a békák, ha a gerincük át van harapva? Min törik a fejüket a galambok a mozsárban? Azért kapart a kecskés, meg azért kaparok én is, mert a gerincünk át van harapva.

Kis vörös lyukak.

Nagy tenyérenyi vörös virág.

Ez a túlvilág.

Átmásztam.

A gerincem. A gerincem át van harapva. Ketté van harapva. A gerincem ketté van harapva. A gerincem ketté van harapva. Most abba kell hagynom. A gerincem ketté van harapva. A plébános sem szólt, ha abba hagytam. A plébános gerince is ketté van harapva. Az én gerincem is ketté van harapva. Most abba kell hagynom. A gerincem ketté van harapva. Ezt még aláhúzom: ők ne jöjjenek ide, e gyötrelmek helyére... a gerincünk át van harapva...